

17. februar 2007

Du er sgu god nok

Skrevet af: Malin Schmidt

Anerkendelse. Vi er alle sammen helt særlige individer, og vi vil alle sammen anerkendes. Som et godt familiemedlem, som en, der er dygtig til sit arbejde og som borger i staten Danmark. For anerkendelse er blevet populært både derhjemme, på arbejdet, i pressen og som forskningsemne på universiteterne

Claus er en helt særlig person, og han ved godt, at hans familie elsker ham for den, han er. Han ved også, at han er en god ven, som hans venner gerne tager en kaffe med efter arbejde. Oven i det er han en god kollega og en dygtig medarbejder; det var derfor, han fik lønforhøjelse, sidst han var til forhandling. Og så har Claus selvfølgelig stemmeret; han er jo dansk statsborger.

Claus er blot et eksempel og kunne lige så godt hedde Anne, for vi er alle ligesom Claus. Vi vil gerne anerkendes: derhjemme, på arbejdet og som borgere. Sådant lyder grundtrækkene i den teori, som følger i hælene på den tyske filosof Axel Honneth, og som er blevet en umådeligt populær forklaring på det moderne samfunds mekanismer og problemer. Teorien er især slået igennem på universiteterne, og det seneste år er der udkommet flere bøger på dansk, der tager udgangspunkt i menneskets behov for anerkendelse.

Henrik Dahl, der er sociolog og medforfatter til en af bøgerne, mener, at de blandt andet skyldes vores behov for at forklare verden på en ny og anderledes måde, end både marxismen og liberalismen har evnet.

"Behovet for anerkendelse har vi haft en tilbøjelighed til at skubbe ud, selv om allerede de gamle grækere mente, at grundbestanddelene i menneskets personlighed er fornuft, begær og æresfølelse. Fra det yderste venstre til det yderste højre på den politiske skala har man været fælles om at sige, at mennesket kun vil berige sig selv, og at mennesket søger rigdom, men man har glemt æren," siger Henrik Dahl, der sammen med filosof Ole Thyssen har skrevet *Krigeren, borgeren og taberen*.

Behovet for anerkendelse ser man eksempelvis i den måde, vi arbejder på.

"Hvis du har valget mellem et vanærende job, der giver mange penge og et ærefuldt job, der giver få penge, så vælger du det sidste. Eller hvis du bliver udsat for en forbrydelse, der går din ære for nær som vold eller voldtægt, så vil du ikke finde dig i 5.000 kroner i erstatning. Nej, du vil have din ære igen," siger Henrik Dahl, der mener, at vi især har kæmpet anerkendelseskampen siden Den Franske Revolution. Før den blev du anerkendt for den, du var, og kongen var konge, uanset om han var klog eller dum. I det borgerlige samfund handlede det om kompetencer, du blev anerkendt for det, du kunne, mens det i velfærdsstaten handler om det modsatte, nemlig ikke at kunne.

"Velfærdsstaten frister til at erklære sig selv for svag, også selv om du ikke er det. Det er den tabermoral eksempelvis Dansk Folkeparti prædiker, når de siger, at det principielt er synd for folk over en vis alder, men det passer jo ikke. Folk, der har brug for hjælp, skal selvfølgelig hjælpes, men simulanter, hvad skal vi gøre med dem?"

Projektsamfundet

Også Moritz Schramm, forskningsadjunkt ved Institut for Kunst og Kulturvidenskab på Københavns Universitet, mener, at den nye generations forskere har haft behov for at forklare den moderne verden på en ny måde. Især efter Den Kolde Krigs ophør og terrorangrebene på World Trade Center i 2001.

"Man har haft brug for en kritisk teori, der kunne forklare eksistentielle problemer; eksempelvis hvordan identitet skabes, eller hvilken betydning religiøs identitet har, det så vi eksempelvis under Muhammed-krisen. Hvor marxismen reducerede konflikter til at vedrøre mekanismer mellem sociale klasser, så forklarer anerkendelsesteorien individets identitetsdannelse i samspil med fællesskabet," siger Moritz

Schramm, medforfatter til antologien *Fordringen på anerkendelse*. Inden for litteraturen, som han selv har beskæftiget sig med, giver teorien et nyt blik på gamle spørgsmål. Både inden for den konkrete tekstanalyse, men også i forhold til spørgsmålet om, hvorfor en kunstner skaber kunst.

"I Franz Kafkas litteratur, som jeg har forsket i, ligger grundkonflikten i, hvordan anerkendelsen af det særegne individ i samfundet skal lykkes, netop på grund af dets særegenhed eller afvigelse. Men den her grundkonflikt ser du langt fra kun hos Franz Kafka og i litteraturen," siger Moritz Schramm og peger på et helt andet felt, nemlig samfundsvidenskaben og den moderne verdensorden, nogle vil kalde den nye kapitalisme. For i velfærdssamfundet er økonomiske problemer afløst af nye problemer, fordi ansvaret for at lykkes i høj grad er lagt over på individet. Og på et arbejdsmarked med projektansættelser i stedet for livsvarige stillinger er der stor individuel usikkerhed; en af de nye forklaringer på, at folk går ned med stress.

"I den nye markedsøkonomi bliver vi belønnet med anerkendelse. En medarbejder kommer til at indgå i virksomheden med hele sin personlighed, og anerkendelse bliver grundparadigmet, hvor du bliver belønnet for den person, du er. Det kan også have betydning for dine efterfølgende ansættelser. Men det kan skabe problemer for det enkelte individ, for du ved aldrig, hvornår anerkendelseskampen ophører. Det er en konstant vurderingsproces," siger Moritz Schramm.

Personlighedsarkitektur

For vi er blevet arkitekter i vore egne liv, og det er længe siden, sønnike blev arbejder, fordi far og farfar var det. Men når vi ikke længere fødes ind i moralske fællesskaber, må vi i stedet selv definere, hvilket fællesskab vi vil tilhøre. Det er velfærdssamfundets ultimative gode, mener Peter Højlund, professor på Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitetscenter. Han har skrevet sin doktordisputats om emnet og har sammen med kollegaen Søren Juul skrevet en tredje af de mange bøger om emnet, *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*.

"Samfundet er blevet individualiseret, og det ultimative velfærdsgode er, at vi alle har ret til at være arkitekter i vore egne liv: vi kan altså selv bestemme, hvordan vi gerne vil udvikle os som personer. Det vil sige, den ret har alle vi, der ikke er afhængige af sociale institutioner," siger han. For hvis du bliver arbejdsløs, ryger anerkendelsen også.

"Hvis du er arbejdsløs, i skånejob eller på anden måde har jævnlig kontakt med socialforvaltningen, må du i stedet tage den identitet som institutionen udbyder, det vil sige institutionens definition af en rigtig mand eller en rigtig kvinde," siger Peter Højlund, der mener, at de sociale systemer generelt har et problem med at anerkende mennesker som ligeværdige borgere.

"Det handler om at se på, hvordan mennesket udvikler sig til et socialt velfungerende individ. Men kernen i velfærdstanken er formet af den liberalistisk-socialistiske alliance: nemlig at det handler om penge og fordeling. Det er her, hele det politiske spektrum fra venstre til højre forbigår, at det også handler om noget andet end penge. Nemlig anerkendelse, dannelsen af identitet, etisk autonomi, muligheden for at udvikle sig til et socialt velfungerende individ," siger han, og peger på, at den yderste konsekvens af, at der er nogle borgere, der ikke bliver anerkendt, er, at de ekskluderes socialt. I sidste ende kan der opstå subkulturer, som truer samfundets sammenhængskraft.

"For hvis du ikke får anerkendelsen i samfundets fællesskaber, leder du efter det i submiljøer. Måske du bliver anerkendt som en god rod, en god kriminel eller en god narkohandler. For vi skal alle have den. Anerkendelsen."

Bøgerne: Ole Thyssen, Henrik Dahl Krigeren, borgeren og taberen Gyldendal. 248 s. 249 kr.

Henrik Stampe Lund, Anders Petersen, Moritz Schramm, Rasmus Willig (red.): *Fordringen på anerkendelse*. Klim. 218 s. 275 kr.

Peter Højlund, Søren Juul: *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. 180 s. 225 kr.